

Europejski Bank Centralny

Ryszard Wierzba. Warszawa 2003 TWIGER Biblioteka Bankowca

Przystąpienie Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej – do strefy euro – uważa się za zwieńczenie procesu integracji europejskiej. Myślą o tym obecnie wszystkie państwa, które już niedługo wstąpią oficjalnie do Unii Europejskiej. Uważa się, że przynależność do strefy euro przyniesie znaczne korzyści polskiej gospodarce. Do korzyści z tym związanych należy nie tylko przejrzystość cen, która wymusi większą konkurencję, ale również spadek kosztów zabezpieczeń przed ryzykiem walutowym. Z przynależnością Polski do Eurolandu wiąże się również utrata samodzielności w polityce pieniężnej i kursowej. Przyszłe uczestnictwo Polski w Eurolandzie nie jest automatyczne, ponieważ musi być poprzedzone procesem dostosowania polskiej go-

spodarki realnej jak również bankowości centralnej do struktur europejskich. Zważywszy na rolę polityki pieniężnej i kursowej w polityce gospodarczej, ukazanie się książki prof. Ryszarda Wierzby *Europejski Bank Centralny* należy powitać z uznaniem. Podjęto w niej wiele istotnych zagadnień, których znajomość ma podstawowe znaczenie dla realizacji procesów dostosowawczych do warunków istniejących w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Podstawowym celem książki jest zapoznanie z zasadami funkcjonowania bankowości centralnej Eurolandu, a w szczególności z organizacją i działalnością Europejskiego Banku Centralnego (EBC), który przy udziale narodowych banków centralnych ponosi odpowiedzialność za realizację ce-

lów i zadań Europejskiego Systemu Banków Centralnych określonych w Traktacie o Unii Europejskiej.

Książka składa się z czterech rozdziałów i zakończenia. W rozdziale pierwszym przedstawiono w zarysie proces tworzenia unii walutowej w Europie. W rozważaniach szczególnie nacisk położono na problematykę przygotowań ekonomicznych i prawnych fundamentów funkcjonowania tej Unii. W drugim rozdziale omówiono architekturę Europejskiego Systemu Banków Centralnych. Przedstawiono organizację i zasoby Europejskiego Banku Centralnego oraz rolę narodowych banków centralnych w Europejskim Systemie Banków Centralnych. Tematyka trzeciego rozdziału obejmuje cały wachlarz zagadnień związanych z kształtowaniem i realizacją polityki pieniężnej – najważniejszym zadaniem Europejskiego Banku Centralnego. Rozważania w tym rozdziale koncentrują się na tak ważnych kwestiach, jak: kształtowanie strategii polityki pieniężnej, narzędzia wykorzystywane w jej realizacji, a także obowiązujące procedury. Rozważania w czwartym rozdziale dotyczą pozostałych zadań, które powierzono Europejskiemu Bankowi Centralnemu, a które wspierają osiągnięcie głównego celu, tj. utrzymanie stabilnych cen w Eurolandzie. Omówiono między innymi tak ważne zadania, jak: prowadzenie wspólnej polityki walutowej, zarządzanie rezerwami walutowymi, emisję pieniądza gotówkowego, wspieranie sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych, udział w systemach nadzoru bankowego oraz opracowywanie i gromadzenie informacji statystycznych. Funkcjonowanie wspólnej waluty euro oceniono w zakończeniu pracy.

Odnosząc się do kwestii ogólnych, związanych z funkcjonowaniem bankowości centralnej w Eurolandzie, Autor w pierwszej kolejności skoncentrował się na przesłankach, a następnie kolejnych etapach tworzenia w Europie Zachodniej unii walutowej, której korzenie sięgają czasów średniowiecza. W sposób syntetyczny przedstawiono drogę do europejskiej unii walutowej i przygotowanie fundamentów jej funkcjonowania. Wskazując na korzyści związane z wprowadzeniem wspólnej waluty, jak: wyeliminowanie niepewności wynikającej ze zmian kursów walut, tworzenie korzystnych warunków rozwoju konkurencji i obniżki cen, zwiększenie integracji finansowej państw należących do UGW, Autor zwraca również uwagę na koszty, które musi ponieść każdy kraj chcący wprowadzić wspólny pieniądź. Do najważniejszych zalicza utratę suwerenności w prowadzeniu polityki pieniężnej, będącej ważnym elementem polityki gospodarczej w każdym kraju. Polska, podobnie jak kraje należące do Eurolandu, nie będzie miała możliwości dokonywania zmian stóp procentowych czy kursu walutowego w celu prowadzenia polityki proeksportowej czy antyimportowej lub w celu zmniejszenia bezrobocia i hamowania procesów inflacyjnych.

Szkoda, że Autor pominał w swoich rozważaniach problem nieprzystąpienia do UGW trzech przodują-

cych krajów Unii Europejskiej: Wielkiej Brytanii, Danii i Szwecji, które spełniły warunki zbieżności określone w Traktacie z Maastricht. Polski czytelnik chciałby poznać z wiarygodnego źródła motywy, którymi kierują się społeczności i rządy tych krajów nie wprowadzając wspólnej waluty euro. Poznanie tych motywów jest ważne w związku z toczącą się dyskusją na temat daty wstąpienia Polski do Eurolandu i forsowaniem przez niektóre kręgi jak najszybszego przystąpienia Polski do strefy euro – najlepiej już w 2006 r.

Rozważania w pierwszym rozdziale kończy zestawienie ważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem i funkcjonowaniem europejskiej unii walutowej.

Analizując w drugim rozdziale konstrukcję Europejskiego Systemu Banków Centralnych, Autor podkreśla federalny charakter europejskiej bankowości centralnej. Mimo że federalny charakter mają w Stanach Zjednoczonych A.P., a do 1999 r. obowiązywał w Republice Federalnej Niemiec, system funkcjonujący w Europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej ma charakter nowatorski. Taki charakter jest „konsekwencją tego, iż instytucje realizujące funkcje banku centralnego wykonują swoje zadania nie na obszarze jednego państwa federalnego (jak w przypadku USA – przyp. H.R.), ale na obszarze kilkunastu suwerennych państw”. Głównym celem działalności banku centralnego UGW jest utrzymanie stabilnego poziomu cen. Jednak jak stwierdza Autor, należy go rozpatrywać w kontekście innych ważnych celów do których dąży Unia Europejska (a nie w oderwaniu od tych celów), m.in. wspierania harmonijnego i zrównoważonego wzrostu oraz trwałego rozwoju życia gospodarczego, osiągnięcia wysokiego poziomu zatrudnienia. Charakteryzując cele, zadania i zasady funkcjonowania bankowości centralnej UGW, Autor podkreśla jej niezależność instytucjonalną, personalną, funkcjonalną i finansową zarówno Europejskiego Banku Centralnego, jak i narodowych banków centralnych. Podkreśla znaczenie stosowanej w bankowości zasady subsydiarności, której wyrazem jest szeroko stosowana decentralizacja wykonawcza narodowych banków centralnych przy jednoczesnej centralizacji najważniejszych decyzji na szczeblu EBC. Znaczna część tego rozdziału poświęcona jest organizacji i roli Europejskiego Banku Centralnego oraz narodowych banków centralnych w Europejskim Systemie Banków Centralnych.

Z rozważań przeprowadzonych w trzecim rozdziale wynika, że najtrudniejszym, a jednocześnie najważniejszym zadaniem Europejskiego Banku Centralnego jest polityka pieniężna. Rozdział ten składa się zasadniczo z dwóch części. Pierwsza dotyczy mechanizmu transmisji polityki pieniężnej, druga poświęcona jest jej metodom. Biorąc pod uwagę, że EBC ma podejmować decyzje, które mają na celu utrzymanie stabilnych cen, istotną rolę odgrywa mechanizm transmisji. Odpo-

wiednia podaży pieniądza, modyfikacja stóp procentowych, kredyt bankowy, jego dostępność, cena to podstawowe czynniki wpływające na zachowanie przedsiębiorców i konsumentów, a tym samym na globalny popyt. Analizując strategię polityki pieniężnej EBC, Autor zwraca uwagę na duże znaczenie analizy danych dotyczących zarówno roli pieniądza (Filar I – kształtowanie się agregatów pieniężnych, głównie M3), jak również sytuacji gospodarczo-finansowej (Filar II – analiza polityki budżetowej, warunków produkcji i popytu itp.).

Tytuł punktu drugiego tego rozdziału „Instrumenty i procedury polityki pieniężnej” nie w pełni koresponduje z jego treścią. Znaczna część tego punktu poświęcona jest metodom (a nie narzędziom) realizacji polityki pieniężnej. Prowadząc rozważania w tym zakresie, Autor skupia się głównie na polityce otwartego rynku oraz rezerw obowiązkowych, a w mniejszym zakresie na polityce stóp procentowych. Wynika to z faktu, że w przeciwieństwie do Polski charakterystyczną cechą środowiska, w którym funkcjonuje Europejski Bank Centralny, jest strukturalny brak płynności w systemie bankowym. W tej sytuacji podstawową rolę odgrywają operacje zasilające i stopa *repo*.

W rozdziale czwartym omówiono pozostałe ważniejsze zadania Europejskiego Banku Centralnego.

Na uwagę zasługują rozważania dotyczące polityki walutowej EBC wobec państw członkowskich Unii Europejskiej i państw trzecich, wspierania funkcjonowania systemu płatności, jak też dotyczące współpracy bilateralnej i multilateralnej w zakresie nadzoru bankowego. Szczególnie dwa ostatnie problemy powinny zainteresować czytelnika ze względu na rosnące obroty w handlu zagranicznym z krajami Unii Europejskiej i związany z tym system płatności jak również możliwości tworzenia oddziałów banków zagranicznych dzięki istnieniu jednolitej licencji bankowej uznawanej we wszystkich państwach Unii Europejskiej. Próby oceny polityki pieniężnej Autor dokonał w zakończeniu pracy.

Ze względu na duże wartości poznawcze recenzowana książka może być użyteczną literaturą dla szerokiego grona odbiorców, rekrutujących się zarówno z instytucji finansowych, w tym bankowych, jak i kręgów akademickich. Dodatkową zaletą książki jest podawanie nazw instytucji oraz kategorii ekonomiczno-finansowych i prawnych nie tylko w języku angielskim, ale również francuskim, a także podawanie numerów przywołanych odpowiednich artykułów traktatu o Unii Europejskiej. Jest to duża zaleta publikacji, biorąc pod uwagę fakt, że w polskich publikacjach nie stosuje się jednolitego nazewnictwa.

rec. Romuald N. Hanisz